

Co przyniesie pokój?

Cel edukacyjny: Na przykładzie reakcji prasy brytyjskiej na treść wersalskiego traktatu pokojowego uczniowie rozwijają umiejętność zrozumienia symbolicznych środków komunikacji charakterystycznych dla karykatury. Przyjmują historyczną perspektywę prasy, która już w 1919 r. krytykowała politykę siły zwycięzców oraz pokojowe warunki, nałożone pokonanym przez traktat.

Słowa kluczowe: konsekwencje pierwszej wojny światowej, symbole, przyczyny i konsekwencje, poszukujemy znaczeń

Praca z poszczególnymi slajdami:

Uwagi:

1 ANALIZA KARYKATURY (3 min.)

Oglądanie karykatury za pomocą lupy i czytanie opisu.

Autorem karykatury jest znany australijski ilustrator i rysownik polityczny Will Dyson. Wyraża w niej zaniepokojenie sposobem, w jaki przedstawiciele zwyciężskich mocarstw lekceważąco decydują o warunkach traktatu z pokonanymi państwami. Przede wszystkim dzięki wizjonerskiej przepowiedni kolejnego konfliktu (Dyson wiąże go z rokiem 1940), stała się później bardzo popularną. Została opublikowana jeszcze przed podpisaniem traktatu w brytyjskiej gazecie codziennej Daily Herald z 13 maja 1919 roku. Czytelnikami tej gazety najczęściej byli robotnicy i zwolennicy Labour Party. Nauczyciel może karykaturę powiązać z historycznymi okolicznościami rozmów w Wersalu, zwracając uwagę uczniom na informacje zawarte w opisie i oczekiwanym odbiorem (Kto był zwykłym czytelnikiem Daily Herald?). Nie powinien na razie interpretować karykatury uczniom (na przykład przez uwagę, że stała się znaną dzięki temu, w jaki sposób przepowiedziała przyszłość).

2 OPIS KARYKATURY (7 min.)

Oznaczanie i opis poszczególnych elementów karykatury.

Na tym etapie uczniowie starają się zrozumieć symboliczne znaczenie karykatur, dodatkowo łącząc je z konkretnymi informacjami historycznymi. Rysownik pracuje z napięciem między polityką zwycięzców (postacie polityków i ich typowe ubrania – frak, cylinder, laska) oraz wpływem podejmowania ich decyzji na życie zwykłych obywateli (nagie dziecko). Uczniowie nie muszą identyfikować poszczególnych postaci, ale powinni umieć zauważyć różnicę między postrzeganiem sytuacji przez polityków i przez dziecko. W zrozumieniu znaczenia karykatury pomogą tłumaczenia angielskich napisów „Pokój oraz przyszłe mięso armatnie”, „rocznik 1940” (w sensie rocznika służby wojskowej), tekst „Traktat pokojowy” oraz okrzyk „Tygrys: Dziwne, jakbym słyszał płacz dziecka”.

3 DOPASOWYWANIE ETYKIETEK (5 min.)

Dopasowywanie proponowanych określeń do karykatury za pomocą przesuwania.

Uczniowie dopasowują do poszczególnych części karykatury konkretne charakterystyki z proponowanych określeń. Ćwiczenie jest odpowiednie do pierwszej pracy z karykaturą. Pomaga uczniom w opanowaniu kroków interpretacji w ten sposób, że miejsca są wstępnie oznaczone. Uczniowie z rozwiniętą zdolnością myślenia sym-

bolicznego powinni sobie na tym etapie bez problemu poradzić. Będzie dla nich informacją zwrotną i porównaniem z ich własną analizą i interpretacją, której dokonali w poprzednim kroku. Mniej doświadczonym uczniom zwróci uwagę na niektóre symbole, które są niezbędne do zrozumienia karykatury. Postacie przedstawiają Davida Lloyd George'a, Vittorio Orlanda i Georges'a Clemenceau (premierzy Wielkiej Brytanii, Włoch i Francji), którzy wraz z prezydentem Stanów Zjednoczonych Woodrowem Wilsonem powracają z rozmów o traktacie. Clemenceau, ze względu na swój styl polityczny zwany „Tygrysem“, swym zdumieniem pokazuje, że nie zdaje sobie sprawy z tego (lub go nie interesuje), jakie konsekwencje może mieć bezkompromisowy, choć z punktu widzenia skutków wojny na jego kraj rozumiały, stosunek Francji do Niemiec.

4 INTERPRETACJA KARYKATURY (10 min.)

Na podstawie wcześniejszej analizy karykatury uczniowie odpowiadają na pytania w polach tekstowych: Kogo lub co symbolizuje dziecko i dlaczego płacze? Co sobie o treści traktatu pokojowego myślała redakcja Daily Herald, która karykaturę opublikowała?

W karykaturze Dyson przewiduje, że proponowane warunki traktatu pokojowego nie zapewnią trwałego pokoju. Są zbyt upokarzające dla Niemiec. Ta opinia nie była wyjątkowa (na przykład marszałek Francji Ferdinand Foch stwierdził: „To nie jest pokój, ale rozejm na dwadzieścia lat”). Uczniom, którzy z tematem systemu wersalskiego dopiero się zapoznają, nauczyciel powinien wyjaśnić kontekst historyczny warunków pokojowych (Niemcy jako jedyny winowajca wojny, który ma się podporządkować demilitaryzacji swoich sił zbrojnych i ma odczynić szkody w formie wysokich reparacji; Niemcy przyjęły warunki pod naciskiem). Niezamierzone, względnie zbagatelizowane konsekwencje wysokiej polityki zwycięzców symbolizuje dziecko, które przeczytało tekst traktatu pokojowego. Napis „rocznik 1940” przepowiada, że to dziecko będzie walczyć w następnej wojnie, do której, w przypadku podpisania traktatu, Europa będzie zmierzać. To tłumaczy jego płacz. Uczniowie często mylą dziecko z Niemcami – nagie i bezbronne. Jednak ze względu na polityczny profil gazety zakładamy, że dziecko w tym przypadku nie symbolizuje obcego kraju, ale raczej pozycję społeczną (klasową) – dziecko brytyjskiego robotnika. Politycy nigdy nie są w stanie w pełni ocenić wpływu warunków, sprzecznych działań lub nieoczekiwanych reakcji na swoje działania. Żadne wydarzenie historyczne nie jest jednak nieuniknione, podobnie jak wydarzenia przyszłe. Karykatura ukazuje się na sześć tygodni przed ostatecznym podpisaniem traktatu. Redakcja wyraziła nie tylko dezaprobatę wobec treści umowy, ale mogła również mobilizować opinię publiczną. W ten sposób współtworzyła presję na rząd brytyjski, by ten odmówił poparcia bezkompromisowego stanowiska w Wersalu, zanim będzie za późno.